

در انتخابات ۸۰ خاتمی می آید؛ اما چه آمدنی!

عباس محمدی اصل

مقدمه

انتخابات سیاسی نوعی کنش اجتماعی است که همچون هر کنش اجتماعی دیگر، نیت خاصی را دنبال می کند؛ گرایش معینی را مکتشف می دارد و از شرایط اقتصادی و سیاسی و اجتماعی و فرهنگی مشخصی پرده برمی گیرد. بر این پایه، ساختی احتمالی از مناسبات میان منویات انتخاب کنندگان سیاسی با انتظارات هنجارین و قاعده مند اجتماعی صورت می بندد که می توان آن را پیش بینی کرد و از این رهگذر، تشخیص هر چند نسبی از بروز و نتیجه کنش مزبور استنباط نمود. نزدیک ترین و مهم ترین واقعه ای که از این دست در فراسوی ما قرار دارد، دور جدید انتخابات ریاست جمهوری در ۱۸ خردادماه ۱۳۸۰ است. لذا اگر بتوان بر مبنای نظریات مربوط به خاستگاه های اجتماعی انتخابات سیاسی، نتیجه این کنش را تا حدودی از قبل به شیوه سیستمی پیش بینی نمود، امکان خروج از غافل گیری های غیر مترقبه سیاسی و برنامه ریزی استفاده از شرایط قابل پیش بینی مزبور تا حد بالایی رقم خواهد خورد.

فرایند انتخابات ۸۰ ریاست جمهوری و برآیند آن

برای تبیین و تحلیل فرایند انتخابات ریاست جمهوری در سال ۱۳۸۰ و برآیند آن، به لحاظ سیستمی توجه به سه عنصر:

- کارگزاران انتخابات مزبور
- وضعیت انتخاباتی
- تمایل کارگزاران انتخابات ریاست جمهوری

به تحقق این کنش، ضرورت می یابد.

کارگزاران انتخابات ۸۰ ریاست جمهوری در سطح ملی و در وهله نخست، دربرگیرنده توده عاقل و بالغ مردم جامعه ایران است که ضمناً این توده: نخبگان حاکم را نیز در خود دارند و یا آن را پوشش می دهند. در اینجا البته کارگزار سومی نیز در کار است که تحت عنوان نظام برون زای سرمایه داری جهانی، به شکل غیر مستقیم منافع خود را از طریق مکانیزم های بین المللی و انباشت مستمر قدرت و ثروت دنبال می کند. در هر حال این سه کارگزار، تعلقات و منافع خاصی را پیگیری می نمایند. در واقع توده ایرانی بر این سیاق از سه نسل اول و دوم و سوم انقلاب تشکیل می شود که به ترتیب به اسلامیت جمهوری، جمهوریت اسلامی و جمهوریت صرف تعلق خاطر نشان می دهند. از طرفی نخبگان حاکم در اشکال سلبی و ایجابی، در صدد حفظ اسلامیت نظام در جوه مستقیم و غیر مستقیم آندو در این میان اگر اختلاف موضعی نیز از حیث تفکیک آنها به جناح های چپ و راست و میانه رخ می دهد؛ اما نهایتاً ضرورت دارد این لفاظی های بی پایان با تغییر نقش های کارگزار نشان به تثبیت نظام اسلامی منجر شود. بالاخره نظام سرمایه داری نیز از کانال کارکرد مکانیزم های قدرت و ثروت جهانی، در صدد مهار چند جانبه کشور ایران به منظور استفاده از توانمندی های آن برای ظرفیت سازی حرکات مورد نیاز نظم نوین جهانی است. به این ترتیب سه نفع یا هدف برای کنش انتخابات ۸۰ ریاست جمهوری قابل تصور است که عبارتند از: حفظ نظام از سوی حاکمیت، اصلاح آرام و درون زای نظام از سوی توده و یا اصلاح رادیکال و برون زای نظام از سوی سرمایه داری جهانی که البته هر یک از این موارد

قابل ترکیب با یکدیگر هم می باشد. وسایلی نیز که برای تحقق کنش انتخاباتی ۸۰ در اختیار این سه قطب قرار دارد به ترتیب شامل تأکید بر اجرای موثر به موی مفاد قانون اساسی، حضور یا عدم حضور در صحنه انتخابات و وارد آوردن فشارهای اقتصادی و سیاسی برون زابرا انتخابات است. از این سه جنبه هم، بعد اجرای قانون اساسی جنبه قانونی دارد. حضور یا عدم حضور در صحنه انتخابات از جنبه هنجارین برخوردار است و فشارهای اقتصادی و سیاسی برون زای نیز به جنبه مشروط کننده نزدیک می شود.

در ادامه این تحلیل بایستی به وضعیت انتخابات ۸۰ ریاست جمهوری عطف توجه نمود. از این حیث به نظر می رسد که توده عاقل و بالغ جامعه ایرانی به عنوان کنشگران اصلی انتخابات ۸۰ ریاست جمهوری در وضعیت خاصی قرار دارند. در این وضعیت اولاً شالوده اقتصادی زیست اجتماعی این توده طی سالیان ۸۰-۱۳۷۶ به واسطه بی کفایتی مدیریت کلان اقتصادی در شرف اضمحلال تدریجی قرار گرفته است که در واقع تدریجی بودن این اضمحلال نیز ناشی از تزیق مکرر سودآوری فروش نفت است؛ ثانیاً شفافیت هرچه بیشتر گفتمان دین و سیاست در این دوره، ضعف و قوت های تفکیک پذیری ساختی خرده نظام های سیاسی و دینی را هرچه بیشتر موجه ساخته است؛ ثالثاً سطح فرهنگی جامعه هرچه بیشتر از درون به سوی سکولاریسم شتافته است و بالاخره رابعاً یگانگی نظام اجتماعی از حیث ارتباط این نظام با دهکده جهانی روبه نایگانگی و احتمالاً بیگانگی نهاده است. در اینجا نظام سرمایه داری جهانی به اتکالی سرمایه داری داخلی با قرض و بسط منافع ناشی از فروش نفت،

زندگی اقتصادی را هرچه بیشتر بحرانی می‌کند و از طریق کانال‌های ارتباطاتی، چشم‌اندازهای عقلانی و عاطفی حق‌گزینش زیست بهتر را به وجهی متزاید به توقع‌سازی‌های ذهنی ملی پیوند می‌زند و نهایتاً به واسطه بحران‌سازی‌های منطقه‌ای، بخشی از ظرفیت ملی را برای ایجاد مواضع دفاعی - امنیتی از میدان‌انتخابات به در می‌کند. در این شرایط حاکمیت ملی نیز با وضعیت دشواری روبرو است. اولاً در خلال تاریخ انتخابات وعده‌های مکرر فاتحیت مطلق آن باشکست‌های مکرر نسبی مواجه شده است؛ ثانیاً این حاکمیت بایستی با موقع‌شناسی، نقش‌های اصلاحی و انقلابی و محافظه‌کارانه را مکرراً میان مهره‌های اصلی خود توزیع کند و ثالثاً حاکمیت بایستی جوابگوی ناتوانی مکانیزم جامعه‌پذیری دینی (بمب ساعتی) جمعیت جوان از حیث متعلقات افسارگسیخته و فرهنگ‌پذیرانه آن باشد.

در نهایت ارزیابی تمایل کارگزاران انتخابات ۸۰ ریاست جمهوری به پیش‌بینی نتایج این فرایند یاری بسیار می‌رساند. در این عرصه از یک سو حاکمیت راست سنتی و محافظه‌کار به انکای برخی اهرم‌ها (صافی شورای نگهبان) در وهله اول می‌کوشد با تصمیم‌گیری مشروع پنهان، رأس قوه مجریه قبلی را از حضور مجدد در صحنه انتخابات منصرف سازد یا اینکه رقیبی قدرتمندتر از او در صحنه حاضر کند و یا در صورت اطمینان

از تغییر گرایش توده‌ای، حضور این مهره و حذف او را در انتخابات، تنها دلیلی بر حقانیت خویش نزد جامعه جلوه دهد. از طرفی توده عاقل و بالغ جامعه برای حضور در انتخابات دوگزینه عقلانی و غیرعقلانی دارد. گزینه عقلانی توده که بر پایه ضعف دسترسی آنها به اطلاعات کلان سیاسی استوار است، کلیه کاستی‌های جناح دوم خرداد را به عملکرد جناح راست سنتی و محافظه‌کار احاله می‌دهد و لذا رأس جناح دوم خرداد را مجدداً برمی‌گزیند. لیکن گزینه غیرعقلانی توده، حکم به بیبودگی حضور در انتخابات و یا به مضحکه گرفتن آن خواهد نمود. بالاخره جبهه دوم خرداد نیز بر اساس خصلت سوپاپی خود که قبلاً هم در تخلیه فشار دوران سازندگی با تز جامعه مدنی، بسیار قدرتمند نشان می‌داد، این بار با شعارهای بی‌مبنای دیگر نظیر نافرمانی مدنی و پروژه عبور از خاتمی، حضور توده را در صحنه انتخابات جلب خواهد کرد. اینپنمه اما در حالی است که نظام جهانی سرمایه‌داری نیز حرکات برون‌زای خود را در راستای تقویت هر یک از جناح‌های نزدیک به منافع خویش بر خواهد گزید و آن را از طریق بازار ملی حمایت خواهد کرد.

پیش‌بینی نتیجه انتخابات ۸۰ ریاست جمهوری

بر این مبنا اگر در تحلیل سیستم کنشی انتخاباتی ۸۰ ریاست جمهوری، فرض‌های مربوط

به کارگزاران و وضعیت و شمایل کارگزاران سیاسی عرصه انتخابات مزبور به نحو نسبتاً جامعی سامان یافته باشد، استنتاجات ذیل قابل پیش‌بینی است:

۱) در صورت عدم حذف رأس جناح دوم خرداد از فهرست نامزدهای انتخاباتی، ایشان با اقلیتی ضعیف به ریاست جمهوری مجدد برگزیده می‌شود.

۲) روی دیگر سکه تفکر حاکمیت سنتی محافظه‌کار در مورد اجازه تداوم چنین وضعیت مصالحه‌آمیزی، عبارت از تشدید شرایط کنترل سلطه‌آمیز و آمرانه روندهای اجتماعی خواهد بود که نتیجه گریزناپذیر آن متضمن پیدایش، تقویت و تثبیت جنبش‌های زیرزمینی می‌نماید.

۳) در غیر این دو صورت، اگر جناح حاکمیت سنتی محافظه‌کار نتواند رقیبی قدرتمند برای حذف یا تضعیف جبهه دوم خرداد طراحی کند و یا اینکه توده در عقلانیت رفتار سیاسی انتخاباتی خود دچار هیجان‌های عاطفی گردد؛ در این حال امکان بایکوت انتخابات توسط جامعه یا ارایه رفتاری غیرعقلانی از سوی این نیروی گسترده بالقوه قوت می‌گیرد.

به هر تقدیر در صورت ثبات فرضیه‌های فوق و با توجه به شرایط فعلی جامعه ایران به نظر می‌رسد که در انتخابات ۸۰ ریاست جمهوری، مجدداً آقای خاتمی خواهد آمد! اما چه آمدنی!!

خوانندگان گرامی

اشتراک ماهنامه برای شما امتیازاتی دارد که اهم آنها عبارتست از:

- ثبات قیمت، زیرا افزایش قیمت مجله تا پایان دوره اشتراک شامل مشترکان نمی‌شود.
- اطمینان از رسیدن به موقع و حتمی ماهنامه.
- عدم صرف وقت برای مراجعه به کیوسک‌های مختلف و سرگردانی و احتمالاً عدم توفیق در تهیه آن.

ماهانامه گزارش را

برای خود و دوستانتان مشترک شوید

فرم اشتراک ماهنامه

اینجانب: فارغ‌التحصیل رشته: مسئولیت فعلی: ارائه‌دهنده خدمات تولیدات: به نشانی:
 کنپستی: تلفن: فاکس: کد اشتراک قبلی: درخواست اشتراک ماهنامه گزارش را از شماره به مدت یک سال دارم.
 توجه: در صورت تکمیل و ارسال فرم اشتراک از شماره‌های قبل ماهنامه گزارش، پرداخت اختلاف مبلغ بر اساس تاریخ ارسال ضروری است.
 توضیحات:

لطفاً وجه اشتراک را به حساب جاری ۱۰/۱۸۸۸ بانک صادرات شعبه ۷۹۰ تهران، شعبه نبش گلزار، قابل پرداخت در تمام شعب بانکها، واریز و اصل فیش آن را همراه درخواست اشتراک به وسیله صندوق پستی ۵۴۶۷-۱۴۱۵۵ تهران به دفتر مجله ارسال کنید.

حق اشتراک یکساله ۵۰۰۰۰ ریال برای مؤسسات دولتی و ارگانها ۴۰۰۰۰ ریال برای افراد حقیقی و شرکتهای
 ۲۵۰۰۰ ریال برای دانشجویان و فرهنگیان ۴۰ دلار آمریکای معادل ریالی برای خارج از کشور

تلفن تماس: ۸۸۳۳۷۸۱